

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII
SERVICIUL NAȚIONAL DE EVALUARE ȘI EXAMINARE

PROGRAMA PENTRU TESTAREA NAȚIONALĂ LA DISCIPLINA
LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

2007

I. STATUTUL DISCIPLINEI

Limba și literatura română are, în cadrul testării naționale, statut de **disciplină obligatorie**.

II. OBIECTIVE

Prin susținerea testului național la această disciplină, elevul va trebui să facă dovada capacităților, a abilităților și deprinderilor specifice, dobândite pe parcursul celei de a doua părți a **ciclului de dezvoltare** (clasele a V-a și a VI-a), precum și pe parcursul **ciclului de observare și orientare** (clasele a VII-a și a VIII-a), reflectate în următoarele sarcini de lucru:

A. Capacitatea de receptare a mesajului scris (C I)

- să identifice tipurile de text (literar, nonliterar), trăsăturile specifice ale respectivelor texte, precum și modurile de expunere, momentele subiectului, ideile principale și secundare;
- să opereze cu sensul propriu și figurat al cuvântului, prin raportare la contextul mesajului scris;
- să recunoască figurile de stil/ procedeele de expresivitate artistică și celelalte noțiuni de teorie literară învățate, prin aplicarea pe un text studiat sau la prima vedere;
- să recunoască elementele de fonetică, de vocabular, de morfologie, de sintaxă și să opereze cu acestea, având ca suport un text studiat sau la prima vedere;
- să recunoască și să opereze cu valorile expresive ale categoriilor lexical-semantică, morfologice și sintactice, prin aplicarea pe un text literar dat;
- să indentifice valorile expresive ale topicii și ale punctuației;
- să recepteze mesajul unui text literar sau nonliterar.

B. Capacitatea de exprimare scrisă (C II)

- să rezume un text literar dat;
- să caracterizeze un personaj dintr-un text studiat sau la prima vedere;
- să redacteze un text în care să se evidențieze caracteristicile fundamentale ale unei opere literare/ ale unui fragment de text literar dat (să motiveze într-o compunere, conform unor cerințe specificate, apartenența unui text la un gen sau la o specie literară: *basmul, schița, nuvela, romanul, balada, fabula, doina, pastelul, imnul, comedia*; să analizeze un text, valorificând structura acestuia și resursele expresive ale limbii);
- să redacteze diferitele texte care vizează *scrierea funcțională, scrierea reflexivă, scrierea imaginativă*;
- să aplice, în redactarea unui text, normele ortografice, de punctuație și de exprimare corectă;
- să exprime, în scris, într-un mod corect, logic, convingător și coerent, diferite idei, opinii, atitudini, prin utilizarea unui vocabular, a unui registru de comunicare și a unui stil, adecvate contextului și în conformitate cu normele de redactare.

Notă! Textele literare la prima vedere/ nestudiate la clasă vor fi selectate, cu precădere, din operele scriitorilor români, recomandate prin programele școlare în vigoare, la capitolul Conținuturi, Texte sugerate.

III. CONȚINUTURI

A. Lectura. Teoria literară. Textul

- Autorul. Eul liric și naratorul.
- Structura operei literare. Modulile de expunere. Narațiunea (autorul, naratorul, personajul; narațiunea la persoana a III-a și la persoana I; subiectul operei literare; momentele subiectului; timpul și spațiul în narațiune). Descrierea (portretul literar, tabloul). Dialogul (mijloc de caracterizare a personajelor). Personajul: caracterizarea – portretul fizic și portretul moral.
- Personificarea. Comparația. Enumerația. Repetiția. Epitetul (tipuri de epitețe). Hiperbola. Antiteza. Metafora. Alegoria. Inversiunea.
- Strofa și versul. Rima (monorima, rima împerecheată, încrucișată, îmbrățișată). Măsura. Piciorul metric (bisilabic). Ritmul (troheul și iambul).
- Textele literare – populare și culte. Caracteristicile operei folclorice (orală, anonimă, colectivă, sincretică).
- Genuri literare. Genurile epic, liric și dramatic.
- Specii literare: *basmul popular, schița, nuvela, romanul, balada populară, fabula, doina populară, pastelul, imnul, comedia*.

B. Practica rațională și funcțională a limbii: tipuri de comunicare

1. Comunicarea scrisă. Procesul scrierii. Contexte de realizare

- Părțile componente ale unei compuneri (introducerea, cuprinsul, încheierea).
- Așezarea corectă în pagină.
- Punctuația. Semnele de punctuație și ortografice. Valoarea funcțională și expresivă a semnelor de punctuație.
- *Scrierea funcțională*. Telegrama, invitația, cererea.
- *Scrierea reflexivă*. Scrisoarea familială. Scrisoarea de felicitare. Exprimarea în scris a unui punct de vedere personal.
- *Scrierea imaginativă (compuneri libere)*. Descrieri și narațiuni.
- *Textul literar*. Înțelegerea textului integral sau fragmentar pe baza unor cerințe date. Transformarea textului dialogat în text narativ. Rezumatul. Comentarea unor secvențe din operele studiate. Semnificația titlului. Personajul literar (caracterizare). Evidențierea caracteristicilor fundamentale și a semnificațiilor unei opere literare/ ale unui fragment de text literar dat.

2. Elemente de construcție a comunicării

1. Lexicul

- Vocabularul limbii române. Vocabularul fundamental. Masa vocabularului.
- Cuvântul. Forma și conținutul. Cuvântul de bază. Sensul cuvintelor în context. Sensul propriu (de bază și secundar) și sensul figurat.
- Mijloace interne de îmbogățire a vocabularului. Derivarea. Compunerea. Schimbarea valorii gramaticale (conversiunea). Familia lexicală.
- Mijloacele externe de îmbogățire a vocabularului. Împrumuturile. Neologismele.
- Sinonimele. Antonimele. Omonimele. Paronimele.
- Regionalismele. Arhaismele.
- Cuvintele polisemantice.
- Unitățile frazeologice (locuțiuni, expresii).
- Pleonasmul.

2. Noțiuni de fonetică

- Vocalele. Consoanele. Semivocalele. Diftongul. Triftongul. Hiatalul.
- Silaba. Despărțirea cuvintelor în silabe.
- Folosirea corectă a accentului în limba română.

3. Morfosintaxa

- Părțile de vorbire flexibile. Clasificarea/ felul (verb, substantiv, articol, pronume, numeral, adjectiv). Locuțiunile. Categoriile morfologice (diateză, conjugare, mod, timp, persoană, gen, număr, caz, grad de comparație). Funcțiile sintactice.
- Părțile de vorbire neflexibile. Clasificarea/ felul (adverb, prepoziție, conjuncție, interjecție). Locuțiunile. Funcțiile sintactice (adverb, interjecție).

4. Noțiuni de sintaxă

- Relația text, frază, propoziție, cuvânt.
- Cuvintele și construcțiile incidente. Punctuația lor.
- Relațiile sintactice în propoziție și în frază (interdependență, coordonare și subordonare). Mijloacele de realizare a relațiilor sintactice în propoziție și în frază: flexiunea, joncțiunea, juxtapunerea, topica, intonația și pauza.
- Fraza. Propoziția principală și secundară/ subordonată. Elementele de relație în frază. Propoziția regentă și propoziția subordonată. Elementul regent.
- Propoziția și părțile de propoziție. Tipurile de propoziție.

5. Sintaxa propoziției și a frazei

- Predicatul și propoziția subordonată predicativă.
- Subiectul și propoziția subordonată subiectivă.
- Atributul și propoziția subordonată atributivă.
- Complementul. Complementele circumstanțiale și necircumstanțiale. Complementele circumstanțiale de loc, de timp, de mod. Complementul circumstanțial de cauză și de scop. Complementul direct și indirect.
- Propoziția subordonată completivă directă. Propoziția subordonată completivă indirectă. Propozițiile subordonate circumstanțiale de loc, de timp, de mod, de cauză, de scop. Propozițiile subordonate circumstanțiale condiționale, concesive, consecutive.
- Expansiunea și contragerea.
- Acordul.

Notă! Elaborarea subiectelor se realizează în conformitate strictă cu **Programa pentru testarea națională**, avizată prin Ordinul M.Ed.C. nr. 5001/ 31.08.2006. Subiectele nu vizează conținutul unui manual anume. Manualul școlar este doar unul dintre suporturile didactice utilizate de profesori și de elevi, care ajută la parcurgerea curriculum-ului, la atingerea obiectivelor de referință și a obiectivelor cadru.

Conform Adreselor M.Ed.C. nr. 48.871/ 23 noiembrie 2005 și nr. 31.641/ 3 mai 2006, începând cu anul școlar 2006-2007, „**respectarea normelor** prevăzute în ediția a II-a a **Dicționarului ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române (DOOM²) este obligatorie [...] la examenele de testare națională [...]**, în cadrul cărora profesorii în cauză/ elevii vor da dovada cunoașterii acestora, fiind evaluați ca atare”.

IV. EXEMPLE DE CERINȚE/ ITEMI (conform *Ghidului de evaluare – Limba și literatura română, S.N.E.E., 2001, Editura Aramis*)

A. Înțelegerea textului (text la prima vedere/ nestudiat la clasă)

Se vor evalua abilități, deprinderi, elemente de competență etc., vizând **capacități de receptare a mesajului scris**, prevăzute de prezenta programă.

În funcție de specificul fragmentului oferit candidatului, sunt formulate cerințe care se referă strict la înțelegerea textului citat, dar și cerințe care să implice valorificarea noțiunilor de teorie literară studiate în școală.

Spre exemplu, pot fi propuse cerințe de tipul:

1. Precizează modul/ modurile de expunere prezent(e) în text.
2. Stabilește tipul de text și **n** trăsături ale acestuia.
3. Motivează, într-un text de cel mult **n** rânduri, apartenența fragmentului reprodus la un gen literar (epic, liric sau dramatic)/ la o specie literară.
4. Transformă dialogul de mai sus în vorbire indirectă.
5. Scrie o continuare, de **n** replici, a dialogului dintre personajele **A** și **B**.

6. Redactează un rezumat, de maximum **n** rânduri, al textului de mai sus.
7. Stabilește **n** argumente, care să demonstreze că fragmentul reprodus aparține unei descrieri (sau unei narațiuni) sau unei opere epice/ lirice/ dramatice.
8. Transcrie un fragment, de cel mult **n** cuvinte, care conține o enumerație/ o altă figură de stil.
9. Explică, în maximum **n** rânduri, care sunt raporturile dintre autor, narator și personaj în textul dat.
10. Precizează măsura, ritmul și rima strofei de mai sus.
11. Selectează mărci lexico-gramaticale/ un fragment/ de cel mult **n** versuri, care să indice prezența eului liric în textul dat.
12. Numește specia literară în care pot fi incluse versurile de mai sus.
13. Explică semnificația următorului vers.../ următoarelor versuri...(sau a unor cuvinte/ sintagme/ locuțiuni/ expresii...).
14. Motivează întrebuițarea semnelor de ortografie/ de punctuație din textul dat.
15. Selectează cuvântul/ sintagma care exprimă/ sugerează următoarea idee [....].
16. Explică, în **n** rânduri, semnificația titlului operei literare, ținând seama și de textul reprodus mai sus.
17. Prezintă tema discuției dintre personajele **A** și **B**, din textul de mai sus.
18. Realizează, numai pe baza informațiilor furnizate de fragmentul reprodus, o schiță de portret (fizic și moral) al personajului **A**.
19. Numește momentul subiectului prezent în fragmentul de mai sus.
20. Scrie ideile principale și ideile secundare din textul de mai sus.
21. Exprimă-ți punctul de vedere asupra următoarei idei din textul dat [...].
22. Transcrie **n** cuvinte folosite cu sens figurat/ sens propriu, în textul de mai sus.

B. Limba română (*recunoașterea și operarea cu elemente de fonetică, de vocabular, de morfologie, de sintaxă a propoziției și a frazei, având ca suport un text oferit candidatului*).

Cerințele formulate vizează *selectarea, aplicarea, construcția, analiza, compararea și interpretarea unor fapte de limbă*, precum și *redactarea unor enunțuri*.

Operarea cu elemente de vocabular și de sintaxă apare, direct sau indirect, în toate părțile componente ale testelor naționale, conform principiului abordării limbii din perspectivă *comunicativ-funcțională*.

C Redactarea unor texte care vizează scrierea funcțională, scrierea reflexivă, scrierea imaginativă

Punctajul acestei părți a probei este acordat pentru:

- a) respectarea convențiilor specifice tipului de text stabilit prin cerință ;
- b) structurarea conținutului, în conformitate cu tipul de text și cu cerințele formulate;
- c) corectitudinea limbii utilizate.

D. Redactarea unei compuneri cu cerințe prestabilite

- a) rezumarea scrisă a unui text narativ la prima vedere/ nestudiat la clasă;
- b) caracterizarea unui personaj dintr-un text literar studiat - *basm, baladă, schiță, nuvelă, roman, comedie* - sau la prima vedere/ nestudiat la clasă (cerințele pot fi axate pe sublinierea doar a unei/ a unor trăsături sau a unor mijloace/ procedee de portretizare);
- c) redactarea unui text în care să se evidențieze caracteristicile fundamentale și semnificațiile unei opere literare/ ale unui fragment text literar dat (argumentarea apartenenței unui text la un gen și/ sau la o specie literară - *basmul, schița, nuvela, romanul, balada, fabula, doina, pastelul, imnul, comedia*; analiza sumară a unui text literar, prezentat candidatului, valorificând structura acestuia și resursele expresive ale limbii; exprimarea, într-un mod corect, logic, a unor idei și opinii despre textul selectat);
- d) aplicarea regulilor de despărțire a cuvintelor în silabe și a regulilor/ a normelor de ortografie și de punctuație.

Notă! În situația în care ilustrarea unei sarcini de lucru are ca suport un text literar studiat, acesta va fi selectat de către candidat dintre operele literare/ dintre fragmentele studiate la clasă.

Cerințele vor fi astfel formulate, încât să nu permită reproducerea unor caracterizări de personaje și a unor „comentarii” literare memorate, deoarece se urmărește evaluarea capacității candidatului de a opera cu noțiunile de teorie literară, dobândite pe parcursul ciclului gimnazial.

În realizarea unor compuneri cu cerințe prestabilite, au fost propuse următoarele *repere pentru organizarea conținutului*:

A. Rezumarea unui text literar

- a) stabilirea secvențelor narative, pe baza ideilor principale;
- b) precizarea personajelor implicate în acțiune;
- c) respectarea succesiunii întâmplărilor la care participă personajele;
- d) respectarea altor convenții specifice rezumatului (respectarea fidelității față de textul dat; relatarea la persoana a III-a; utilizarea modurilor și a timpurilor verbale potrivite; trecerea de la vorbirea directă la vorbirea indirectă, fără dialog inserat; relatarea obiectivă, fără intervenții emoțional-subiective și fără citate).

B. Caracterizarea unui personaj

- a) stabilirea tipului de personaj (principal, secundar etc.) și a mijloacelor/ a procedeelor de portretizare;
- b) precizarea, în textul selectat, a **n** trăsături ale personajului și a semnificației acestora;
- c) ilustrarea trăsăturilor, prin raportarea la **n** secvențe/ situații din text;
- d) relevarea a **n** mijloace artistice folosite de narator în portretizare (la alegerea candidatului, pe diverse niveluri: figuri de stil, procedee artistice, moduri de expunere, expresivitatea unor cuvinte sau a unor structuri gramaticale) **sau** precizarea relațiilor dintre personajul indicat prin cerință și alt personaj/ alte personaje din operă/ din text.

C. Argumentarea apartenenței unui text la un gen literar/ la o specie literară (I)

- a) precizarea a **n** caracteristici ale genului/ ale speciei literare;
- b) exemplificarea caracteristicilor pe baza textului indicat/ ales;
- c) evidențierea rolului mijloacelor artistice;
- d) exprimarea unei opinii despre semnificațiile/ despre mesajul textului.

D. Argumentarea apartenenței unui text la un gen literar/ la o specie literară (II)

- a) prezentarea a **n** caracteristici ale genului/ ale speciei literare;
- b) exemplificarea caracteristicilor pe baza operei alese/ a fragmentelor studiate;
- c) prezentarea, pe scurt, a subiectului operei selectate/ a fragmentelor indicate (referire la momente ale subiectului și/ sau la secvențe/ la situații semnificative);
- d) prezentarea unui personaj, prin raportare la **n** întâmplări/ situații semnificative.

E. Comentarea textului

- a) încadrarea textului în gen și/ sau în specie literară;
- b) relevarea modului de expunere dominant și a trăsăturilor acestuia, identificabile în textul dat;
- c) prezentarea, pe scurt, a subiectului/ a ideilor/ a mijloacelor artistice;
- d) susținerea unui punct de vedere, referitor la semnificațiile textului, prin **n** argumente specifice.

Prin baremul subiectelor propuse vor fi acordate **puncte pentru conținut** (pentru rezolvarea fiecărui reper/ a fiecărei cerințe, detaliată prin *criterii de performanță*) și **puncte pentru redactare** - *numai dacă s-a realizat compunerea pe minimum de spațiu indicat*.